HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

א אבל לא את הטבל וכו': פשיטא לא צריכא בטבל טבול מדרבנן (א) שזרעו בעציץ שאינו נקוב: ב ולא מעשר ראשון וכו': פשיטא לא צריכא שהקדימו בכרי שנטל ממנו מעשר ולא נטלה ממנו תרומה גדולה מהו דתימא כדאמר ליה רב פפא לאביי קמ"ל כדשני ליה אביי: ג ולא את מעשר שני וכו': פשיטא לא צריכא דנפדו ולא נפדו כהלכתן מעשר שפדאו על גבי אסימון דרחמנא אמר 1 וצרת הכסף בידך א) דבר שיש בו צורה הקדש שחיללו על גבי קרקע דרחמנא אמר ונתן הכסף 2 וקם לו: ד ולא את הלוף: ת"ר ה מטלטלין את החצב מפני שהוא מאכל לצביים ואת החרדל מפני שהוא מאכל ליונים רשב"ג אומר אף מטלטלין שברי זכוכית מפני שהוא מאכל לנעמיות אמר ליה רבי נתן אלא מעתה חבילי זמורות יטלטלו מפני שהוא מאכל לפילין ורשב"ג נעמיות שכיחי פילין לא שכיחי אמר אמימר ה והוא דאית ליה נעמיות אמר רב אשי לאמימר אלא דקאמר ליה ר' נתן לרשב"ג חבילי זמורות יטלטל מפני שהוא מאכל לפילין אי אית ליה פילין אמאי לא אלא ראוי ה"נ ראוי ג אמר אביי רשב"ג ורבי שמעון ורבי ישמעאל ורבי עקיבא כולהו סבירא להו כל ישראל בני מלכים הם רשב"ג הא דאמרן ר' שמעון ד דתנן בני מלכים סכין על גבי מכותיהן שמן וורד שכן דרכן של בני מלכים לסוך בחול ה ר"ש אומר כל ישראל בני מלכים הם ר' ישמעאל ור' עקיבא דתניא י הרי שהיו נושין בו אלף מנה ולבוש ו איצטלא בת ק' מנה מפשיטין אותו ומלבישין אותו איצטלא הראויה לו תנא משום רבי ישמעאל ותנא משום רבי עקיבא כל ישראל ראוין לאותה איצטלא:

חבילי קש וחבילי כו': תנו רבנן ז חבילי קש וחבילי עצים (ב) וחבילי זרדים אם התקינן למאכל בהמה מטלטלין אותן ואם לאו אין מטלטלין אותן רשב"ג אומר חבילין הניטלין ביד אחד מותר לטלטלן בשתי ידים אסור לטלטלן ח) חבילי ט) סיאה אזוב וקורנית הכניסן לעצים אין [א] מסתפק מהן בשבת למאכל בהמה מסתפק מהן בשבת וקוטם ביד ואוכל ובלבד שלא יקטום בכלי ומולל ואוכל ובלבד שלא ימלול בכלי הרבה דברי רבי יהודה וחכמים אומרים ט מולל בראשי אצבעותיו ואוכל ובלבד שלא ימלול בידו הרבה כדרך שהוא עושה בחול וכן באמיתא וכן בפיגם וכן בשאר מיני תבלין י מאי אמיתא ניניא סיאה אמר רב יהודה (סיאה) צתרי אזוב אברתא קורנית קורניתא שמה והא ההוא דאמר להו מאן בעי קורניתא ואישתכח חשי אלא סיאה צתרי אזוב אברתא קורניתא חשי: איתמר בשר מליח מותר לטלטלו בשבת בשר [ב] תפל רב הונא אמר מותר לטלטלו רב חסדא אמר אסור לטלטלו רב הונא אמר מותר לטלטלו והא ס רב הונא תלמיד דרב הוה ורב כר' יהודה סבירא ליה דאית ליה מוקצה במוקצה לאכילה סבר לה כרבי יהודה במוקצה לטלטל סבר לה כרבי שמעון רב חסדא אמר אסור לטלטלו והא רב יצחק בר אמי איקלע לבי רב חסדא וחזא ההוא בר אווזא דהוו קא מטלטלו ליה משמשא לטולא ואמר רב חסדא חסרון כיס קא חזינן הכא שאני בר אווזא דחזי לאומצא ת"ר י דג מליח מותר לטלטלו דג תפל אסור לטלטלו כ בשר בין תפל ובין מליח מותר לטלטלו ע (וסתמא כרבי שמעון) תנו רבנן ל מטלטלין את העצמות מפני שהוא מאכל לכלבים בשר

שלא ניטלה תרומתו. קא סלקא דעתך שלא ניטלה תרומת מעשר שלו: **אסימון.** שאין עליו צורה: **חלב.** עשב שמשתרש בעומק כנגדו ואין שרשיו מתפשטין ובו מ) תיחם יהושע את הארץ לישראל: **נעמיות.** בנות היענה: **יטלטלו.** ראוי הוא להיות לו פילין ולהאכילן: **על מכותיהן.** בשבת ולא גזר משום שחיקת סממנין: **שכן דרכן לסוך.** בלא מכה הלכך לאו מוכחא מילתא דלרפואה: **התקינן.** הזמינן: **אסור לטלטלן.** ואפילו הזמינס למאכל בהמה דטירחא היא: **סיאה אזוב וקורנית.** לקמיה מפרש לה: **הכניסן לעצים.** לייבשן: **שלא יקטוס בכלי.** כדרך חול כדאמרן (לעיל דף עד:) האי מאן דפריס סילקא דמי לטוחן: במילתיה דרבי יהודה גרסינן **מולל ואוכל ובלבד שלא ימלול בכלי הרבה וחכמי' אומרים מולל בראשי אצבעותיו ובלבד שלא ימלול בידו הרבה כדרך חול.** כך מצאתי בתוספתא דרבנן מחמרי דבכולי ידא אסור אלא בראשי אצבעותיו. ומהו מולל כגון אם בא לאכול הזרע מולל השרביטין שהזרע בתוכם: **וכן באמיתא.** לקמיה מפרש מאי אמיתא: **ניניא.** מינטא"י: **פיגם.** רוד"א: **צתרי.** שדריא"ה לוי"ה. ל"א פוליאו"ל: **אברתא.** איסני"א: **חשי.** שדריא"ה. וללשון הראשון לא פורש: **בשר תפל.** שאינו מלוח. ומאן דגריס תפוח היא היא: **מותר לטלטלו.** דלית ליה מוקצה בטלטול: **במוקצה לאכילה סבר לה כר' יהודה.** כלומר באיסור מוקצה לענין אכילה סבר לה כרבי יהודה דאסר לאוכלו (ג) ובאיסור מוקצה לטלטול סבר לה כרבי שמעון: **בר אווזא.** שחוט: **משמשא לטולא.** שלא יסריח: **ואמר להו רב חסדא חסרון כיס חזינא הכא.** שאתם מניחים אותה בשמש ומתחמם וסלקוהו על פיו מחמה לצל: **לאומצא.** כשהוא חי אוכלין אותו בלא מלח: **דג תפל אסור לטלטלו.** דאינו ראוי לכלוס ולכלבים לאו דעתיה למישדייה אבל מליח נאכל חי על ידי מלחו: בשר

אבל לא את הטבל. והא דאמר (ד) רבה בפרק כירה (לעיל דף מג.) טבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותיקנו מתוקן ה"מ לענין ביטול כלי מהיכנו שלא החמירו כמו לענין טלטול בידים: **שפדאו אגב אסימון.** הא דנקט אסימון היינו דלא כרבי דוסא דפרק הזהב (ב"מ דף מז:) והוה מצי למימר[א] מעות הניתנות סימן לבית המרחץ לד"ה[ב] אלא משום דאם כן מאי קמ"ל[ג] אבל השתא[ד] קמ"ל כרבנן[ה]: **ונתן הכסף וקם לו.** אין הפסוק כן אלא[ו] ויסף חמישית כסף ערכך עליו וקם לו (ויקרא כז) ודרך הש"ס לקצר ולומר בלשון אחר קצר כי ההיא דפרק הדר (עירובין דף סה.) רבי חנינא ביומא דרתח לא מצלי שנאמר בצר אל יורה[ז] ובפרק הרואה (ברכות דף נה:)[ח] שנאמר כל החלומות הולכים אחר הפה[ט] וקשה לר"י נימא כסף דוקא וכ"ת דשוה כסף ככסף חלא דגבי נזקין מרבינן קרא ישיב לרבות שוה כסף ועוד דאם כן אפילו קרקע נמי ומנלן למעוטי קרקע ואומר ר"י דמכלל ופרט נפקא כדתנן בבכורות בפרק יש בכור לנחלה (דף נא.) אין פודין לא בעבדים ולא בקרקעות ולא בהקדשות ומפרש בגמרא דבעי למימר ולא הקדשות בכל אלו ולענין פדיון בכור דרשינן התם כלל ופרט[י] ופדויו מבן חדש כלל כסף פרט תפדה חזר וכלל מה הפרט מפורש דבר המיטלטל[יא] כו' ה"נ איכא למימר בפדיון הקדשות ונתן כלל כסף פרט וקם לו חזר וכלל כו' מיהו בת"כ דריש ליה מקרא אחרינא וכל ערכך יהיה בשקל הקדש מה ת"ל לפי שנאמר (ה) תפדה יכול בעבדים ושטרות וקרקעו' ת"ל בשקל הקדש אין לי אלא סלעים מניין לרבות כל דבר המיטלטל ת"ל ופדה בערכך א"כ למה נאמר בשקל פרט לעבדים ושטרות וקרקעות אלא כן דרך הש"ס שאינו מביא עיקר הדרשה כמו שרגיל להביא ס) (כתובות דף מו:) בנעוריה בית אביה כל שבח נעורים לאביה אע"ג דההוא בהפרת נדרים הוא דכתיב וכן הרבה: **רשב"ג אומר אף מטלטלין שברי זכוכית.** משמע דמודה לת"ק דמתיר חרדל והא דתנן רשב"ג מתיר בלוף[יב] וכל שכן דמתיר בחרדל: **הכניסן לעצים אין מסתפק.** איכא[יג] למימר [יד]דה"ק הא סתמא נעשה כמי שהכניסן למאכל בהמה[טו] כי היכי דלא תקשה רישא לסיפא: **דחזי לאומצא.** מכאן ראיה דדס האבריס[טז] שלא פירש מותר[יז] דקאמר דחזי לאומצא אע"ג דלא מליח ע): **דג תפל אסור לטלטלו.** תימה מדשרי בשר תפל אלמא כר"ש אתיא אם כן דג תפל נמי לישרי כמו בשר תפל וי"ל דדג תפל אינו ראוי לכלבים אי נמי כר' יהודה אתיא ודג תפל אע"פ שראוי לכלבים אסור לטלטלו דכל מידי דחזי לאינש לא מקצה לכלבים בשר תפל מותר לטלטלו לרבי יהודה מפני שהוא מאכל לחיה: **מטלטלין את העצמות.** לר' יהודה דאית לי' מוקצה מיירי כגון שלא הי' עליה' בשר מאתמול:[יח] בשר

מסורת הש"ס

א) [ב"מ מז:], **ב)** [תוספתא פט"ו], **ג)** ב"מ קיג:, **ד)** לעיל קיא., **ה)** [לעיל סז. וש"נ], **ו)** פי' מעיל ותגורה, **ז)** [תוספ' פט"ו], **ח)** [שם], **ט)** ס"א פיאה, **י)** [לקמן קמ. ע"ש], **כ)** [ביצה מ.], **ל)** רש"ל מ"ז, **מ)** [ב"ב נו.], **נ)** [שייך לעיל קכו: על המשנה], **ס)** [המורה מקום זה לא דק דלדרשה שם בכתובות מו: וכן שם מ: ובקדושין ג: פריך הש"ס עלה ומסיק ג"כ דההיא בהפרת נדרים הוא דכתיב אכן כוונתם אגמרא דב"ק פז. וע"ש בתוספות ד"ה כיון וע"ע בתוס' עירובין טו: ד"ה בכתיבה וכו' מבואר היטב וע"ע תוספות מו"ק ח. ד"ה נ"ל ומגילה ג. ד"ה וילן ודף כ. ד"ה דכתיב וביבמות סח. ד"ה אי בת וסנהדרין לד: ד"ה דכתיב וזבחים קיז. ד"ה והתורה ובכריתות טו. ד"ה עדות וסוכה ל. ד"ה כי יקריב בכורות יד: ד"ה טוב], **ע)** [וע"ע תוס' חולין יד. ד"ה ונסבין],

עין משפט נר מצוה

טו א ב ג מיי' פכ"ה מהל' שבת הל' יט:

טז ד ה מיי' פכ"ו מהל' שבת הל' [טו] יז סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שח סעיף כט:

יז ו מיי' פ"א מהלכות מלוה ולוה הלכה ז ופ"ג מהלכות ערכין הל' טז סמג עשין לג טוש"ע ח"מ סימן צז סעיף כג:

יח ז מיי' פכ"ו מהלכות שבת הלכה יח סמג לאוין סה ועשין קלה טוש"ע א"ח סימן שח סעיף כח:

יט ח ט מיי' שם ופכ"א שם הלכה יט סמג שם טוש"ע א"ח סימן שכא סעיף א וסימן שיט סעיף ו:

כ י מיי' שם הלכה טז סמג שם טוש"ע א"ח סי' שח סעיף לב:

כא כ מיי' שם טוש"ע שם סעיף לג:

כב ל מיי' שם טוש"ע שם סעיף כט בהג"ה:

תורה אור השלם

1 וְנָתַתָּה בַּכָּסֶף וְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: דברים יד כה

2 וְאִם גָּאֹל יִגְאַל אֶת הַשָּׂדֶה הַמַּקְדִּישׁ אֹתוֹ וְיָסַף חֲמִשִׁית כֶּסֶף עֶרְכְּךָ עָלָיו וְקָם לוֹ: ויקרא כז יט

הגהות הב"ח

(א) גמ' בטבל טבול מדרבנן וכגון שזרע בעציץ: **(ב)** שם וחבילי עצים (וחבילי זרדין) תא"מ ונ"ב ע"י במה שכתב הטור א"ח סי' ש"ח משמע להדיא דלא גרסי' בברייתא וחבילי זרדין אבל במתניתין גרסינן וחבילי זרדין ע"ש: **(ג)** רש"י ד"ה במוקצה וכו' דאסור לאוכלו ובמוקצה לאיסור טלטול סבר: **(ד)** תום' ד"ה אבל וכו' דאמר רב יוסף בפרק כירה: **(ה)** ד"ה ונתן וכו' לפי שנא' ופדה בערכך יכול בעבדים:

גליון הש"ס

גמ' והא ר"ה תלמיד דרב. ביצה דף מ ע"א. ב"ק קטו ע"א. ועיין ב"ב דף קנג ע"א תוספות ד"ה שלחו ליה (קנ"ב ע"ב): **שם במוקצה לטלטל** ס"ל כר' שמעון. עיין לעיל דף יט ע"ב תוספות ד"ה הני כרכי דזוזי. ולקמן דף קלט ע"ב הסייך לדף קמ ע"ב תוספות ד"ה תלא דבשרא. ועיין במהרש"א ביצה דף לג ע"א בתוספות ד"ה אין סומכין:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אין מסתפק מהן בשבת למאכל בהמה. נ"ב למאכל מסתפק מהן בשבת: **[ב]** שם מותר לטלטל בשבת בשר תפל. נ"ב גי' הגאונים ורי"ף תפוח ועי' רשב"א:

רבינו חננאל

אסימון, מטבע שאין עליו צורה. **ולא את הלוף ולא את החרדל. רשב"ג** מתיר בלוף וכו'. והא דרשב"ג בשיטה. **חבילי קש וחבילי עצים וכו'**. חצב עשב הוא, והוא העשב (שכן) [שבו] תיחם יהושע לישראל את הארץ. הא מתניתין סתמא היא וכוותיה עבדינן דהא מתניתא נמי דברי הכל הוא. **ורשב"ג** דאמר אין מותר לטלטל אלא חבילה הניטלת בידו אחת, מוקמינן ליה בחבילות שהכניסן למאכל בהמה דכל סתם של תורה לחומרא עבדינן. ותוב מתניתין סתמא תני וכוותה עבדינן. וליכא לאוקומה [ד]רשב"ג מפרש, דהא לא קתני אימתי ולא במה. **חבילי סיאה**, ציתרי. אזוב, אברתא. וקורנית, חאשי, כולן מיני איזוב הן. הכניסן לעצים להדליק מהן, אין מסתפק מהן בשבת, למאכל בהמה, מסתפק מהן בשבת, א)דקי"ל אכל דחזי ליה. **וקוטם ואוכל ובלבד שלא יקטום בכלי.** ובמלילה חלקו ר' יהודה וחכמים, והלכה כחכמים שאמרו מולל בראשי אצבעותיו ואוכל ובלבד שלא ימלול בידו הרבה כדרך שהוא עושה בחול. וכן באמיתא וכן בפיגם וכן בשאר מיני תבלין. וקי"ל כחכמים. אמיתא, נענע. **בשר תפוח**, חלק[ו] בו רב הונא ורב חסדא, רב הונא אמר מותר לטלטלו ורב חסדא אמר אסור לטלטלו. והילכתא כרב הונא, דרב חסדא לגבי רב הונא תלמיד הוא. ותוב רב הונא קאי כר' שמעון דקיי"ל כוותיה, ואפילו רב דסבר כר' יהודה במוקצה לאכילה במוקצה לטלטול כר' שמעון סבירא ליה. ואי חזי לאומצא, פי' ואם ראוי להיאכל נא אפילו רב חסדא מודה שמותר לטלטלו. ועוד תנא מסייע ליה לרב הונא דתנו רבנן דג מלוח מותר לטלטלו. דג תפל אסור לטלטלו, בשר בין חי ובין מליח מותר לטלטלו. ת"ר מטלטלין את העצמות מפני שהן מאכל לכלבים, בשר תפוח מפני הוא מאכל לחיה, וזו היא דתניא כוותיה דרב הונא, מים מגולין מפני שהן ראוין לחתול. ומתניאתא אילין הילכתא אינון

רב נסים גאון

אסימון הוא מטבע, בפרק הזהב [ב"מ דף מז] מאי אסימון פולסא. ומה שהוא כעין זה אסור לפדות בו את המעשר שני, כי הכתוב פי' שצריך מטבע שיש עליו צורה, דכתיב [דברים יד] וצרת הכסף בידך דבר שיש עליו צורה. ת"ר מטלטלין את החצב. זה [ה]חצב הוא צמח משלח שרשיו למטה בקרקע בצדק בלא הטייה, והוא מה שאמרו בפרק חזקת הבתים [ב"ב דף נה] אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן המצר והחצב מפסיקין בנכסי הגר וכו'. ואמרו מאי חצובא, אמר רב יהודה אמר רב שבו תיחם יהושע את הארץ לישראל כדי שיתפרשו תחומין אחד מחבירו ויאמינו בכך לענין עירובן של תחומים ושיתופם, כי השרשים שהוא משלח בקרקע מוכיחים על הגבולים. ועל פי זה אמרו שם במסכת יום טוב [פרק אין צדין דף כה] חצובא מקטע רגליהון דרשיעיא שהוא, דבר שאין בו רוח חיים, ובצמיחתו משלח שרשיו בארץ במשפט, והרשעים מעקמין דרכיהם ואין הולכין בדרכיו של הקב"ה כמו שראוי להם לכן דרכם באפילה.

לעזי רש"י

מינטא"י [מינט"א]. מנתה (צמח).

רוד"א. פיגם (צמח).

שדריא"ה. צתרה (צמח).

פוליאו"ל [פוליו"ל]. מנתה (צמח).

אישני"א [אישב"א]. איזוב.

שדריא"ה. צתרה (צמח).

מוסף תוספות

א. שפדאו על גבי. תוס' הרא"ש. ב. אין מחללין עליו. תוס' הרא"ש. ג. מתני' כיון דלדברי הכל אין מחללין. תוס' הרא"ש. ד. דנקט אסימון. תוס' הרא"ש. ה. לאפוקי מדר' דוסא דאמר מחללין. תוס' הרא"ש. ו. הכי כתיב. תוס' הרא"ש. ז. ומפרש ר"ת דנפיק מדכתיב היערוך שועך לא בצר. תוס' הרא"ש. ח. גבי פותרי חלומות, 'וכולם נתקיימו בי, לקיים מה. תוס' הרא"ש. ט. ופריך התם אטו 'כל החלומות הולכים אחר הפה' קרא הוא, ומשני אין דא"ר יוחנן מנין שכל החלומות הולכים אחר הפה, שנאמר 'ויהי כאשר פתר לנו כן היה'. תוס' הרא"ש. י. וכלל. תוס' הרא"ש. יא. וגופו ממון יצאו קרקעות שאין מטלטלין יצאו עבדים וכו'. תוס' הרא"ש. יב. משמע דבחרדל מודה דאסור. (ו)צ"ל מתיר אף בלוף. תוס' הרא"ש. יג. תימה דקשיא רישא אסיפא דמשמע [רישא] דוקא הכניסן לעצים הא סתמא למאכל בהמה, וסיפא קתני למאכל בהמה מסתפק הא סתמא לעצים קיימי ואסירי. תוס' הרא"ש. יד. הכניסן לעצים אין מסתפק מהם. תוס' הרא"ש. טו. ומותר לטלטלן בשבת. תוס' הרא"ש. טז. הנבלע. תוס' הרא"ש. יז. לאוכלו עם הבשר כל זמן שלא יצא. תוס' הרא"ש. יח. דהשתא לא הוי נולד. תוס' הרא"ש (וע' הגהות מלא הרעים).

א) אולי צ"ל והוא הדין אם הכניסן סתמא דקי"ל לדעתיה אכל דחזי ליה ועי' תוס' כאן ד"ה הכניסן.

מוסף רש"י

ולא מעשר ראשון וכו' פשיטא. קס"ד בתרומת מעשר קאמר וקפריך פשיטא (ערובין לא: ופסחים לה:) דהיינו טבל (ברכות מז:). **שהקדימו בכרי.** לאחר שנתמרח והוקבע לתרומה מן התורה, קדם לוי את הכהן ונטל מעשר ראשון תחלה, ואחד מחמישים שבו היה ראוי לתרומה גדולה לכהן, ושלא ניטלה תרומתו דקתני לאו תרומת מעשר קאמר, אלא תרומה גדולה (ברכות שם) דחזי לאפרושי מניה מקמי דליפרשי מעשר מניה קאמר (ערובין שם ופסחים שם). **כדאמר ליה רב פפא לאביי.** לעיל אי הכי אפילו הקדימו בכרי (ברכות שם).

אסימון. כסף שלא נקבע בו צורה וקורין לו פלאו"ן בלע"ז (שם). **ונתן הכסף וקם לו.** במקדיש שדהו כתיב (ויקרא כז) ויסף חמישית כסף ערכך (ערובין שם ופסחים שם). **רשב"ג הא דאמרן.** רשב"ג מתיר בלוף מפני שהוא מאכל עורבין, וישראל בני מלכים ויש להם לגדל עורבים לנוי ולשחוק (ב"מ קיג.). **שכן דרכן של בני מלכים לסוך בחול.** בלא שום מכה, הלכך כי איכא מכה נמי לא מוכחא מילתא דלרפואה עביד דליגזרו רבנן משום שחיקת סממנים (ב"מ קיג:). **מפשיטין אותו.** לפרוע לבעל חוב את חובו (שם).